

a két lehetőség között határozott választást tesz: tanulmánya Arendt álláspontját leginkább Shaftesbury és Hutcheson szövegei alapján kifejezetten kritizálja, a *sensus communis* terét mint a jó ízlés közösségének terét nyilvános térként értelmezi, és a közvéleménnyel, a politikai diskurzussal rokonítja Arendtnek az esztétikumot a magánszférába üldöző koncepciójával szemben. „[...] azt is mondhatnánk, hogy ez valamiféle közelebről nehezen meghatározható kellemes és inspiráló diszpozíció (az öröm megoszthatósága), a *sensus communis* biztonsága, bizonyos értelemben »érdeknélküli tetszés«, amely ösztönzőleg kihat minden gesztusunkra és minden mondatunkra, illetve éppen ezekben mutatkozik meg.”

A tanulmánykötet nem törekszik koherens rendszer létrehozására, sokkal inkább adalékokat nyújt egy lehetséges, nehezen leírható, hiszen cselekvésalapú elmélethez; nem foglalkozik például azzal a sarkalatos problémával, hogy miként volna lehetséges a közös érzékre alapozó emberek közösségét (és ezen közösségek hálózatait) a felvilágosodás másik fontos hagyományával, az esélyek egyenlőségével közös nevezőre hozni. A politikáról való filozófiai diskurzusban azonban mindenképpen újszerű nézőpontot vezetnek be a tanulmányok: a tágan értelmezett esztétikum 18. századi felfogásán nyugvó megközelítések érvényes szempontokat adhatnak a politikai közösségről való gondolkodásnak. S ez ma, a radikálisan technicizálódó hatalomgyakorlás korában szívszorítóan aktuális.

FIGYELŐ

Szépirodalom

GRECSÓ KRISZTIÁN: *Mellettem elférsz*

Erős antré volt annak idején a tematikáját tekintve egységes, mégis sok tekintetben heterogén novelláskötet, a *Pletykaanyu*, majd az *Isten hozott*, amely sűrű atmoszférájú, ihletett regény volt, beváltott ígéret, így korántsem meglepő, hogy egy csapásra a fiatalabb írógeneráció legsikeresebb szerzői közé emelte Grecsó Krisztiánt. A *Tánciskola* esetében az volt a kérdés, hogy megismételhető-e – ráadásul a könyvpiaci termelékenység hatására igen rövid idő alatt – a nagyregény bravúrja, és noha bizonyos aspektusai kiváltak némi szolid fanyalgást a kritika részéről, azt elvitatni, hogy a szöveg sok erősséget mutat fel, igazságtalan lenne.

Grecsó Krisztián legújabb regénye, a *Mellettem elférsz* esetében több tét is megfogalmazódik. Egyfelől, hogy sikerül-e újra felérnie ahhoz az elvárási szinthez, amely az *Isten hozott* révén a szerző irányában kialakult. Másfelől, hogy sikerül-e prózáját természetes környe-

zetéből, az alföldi vidék provincialitásából kiszakítva, nagyvárosi miliőben is érvényesen megszólaltatni. Másként fogalmazva: a vidékre, falura kalibrált írói kifejezőmód működik-e a falutól távol is? Végül feltehetőleg személyes tétjei is voltak e kötetnek, hiszen hiába is próbálná (és próbálja is) Grecsó megértetni a prózaírók ezerszer hangozta-

tott szentenciáját, hogy az egyes szám első személyű narráció nem azt jelenti, hogy az író saját magáról vall, s hiába igyekszik rafinált módon távolítani saját (írói) személyétől az elbeszélőt a legkülönfélébb módokon, a kötetben elhelyezett családfa, a hátsó fülön közölt rövid élet-

rajz és még jó néhány apró mozzanat (például a furcsán, szlávosan csengő családnév, amelynek jelentése 'görög') jelzi számunkra, hogy talán eddigi legszemélyesebb munkájával találjuk szembe magunkat. Érdekes fejlemény, hogy már nem a falu kontra város, vidék kontra Budapest ellentétpár az érdekes, jól lehet az Alföld és annak – a világ közepét, a falut jelentő – mikrokozmosza változatlanul szerephez jut,

a történet során ugyanis vissza-visszakanyarodunk a beszélő gyermekkorának helyszínére, a „telepre”.

Grecsó ezúttal nem a pletyka, hanem a szóbeliség egy másik formájának működését igyekszik feltérképezni, ez a szóbeli hagyomány pedig a családi legendárium, a múltat kisebb-nagyobb mértékben meghamisító családi emlékezet. A kissé megkésett életkezdesi krízissel sújtott, koraharmincas elbeszélő komoly szakításon esik át, közalkalmazottként dolgozik a zuglói polgármesteri hivatal adóosztályán, éli alsó-középosztálybeli életét, és jó úton halad afelé, hogy reflektálatlan átlagéletet éljen, illetve ne is éljen, hagyja csupán elmenni maga mellett. Egy véletlen esemény arra indítja, hogy kutakodni kezdjen családjá története iránt. Titkokra bukkan, amelyeknek nyomába ered, többször is elolvassa nagyanyja, Juszti mama leánykori naplóját, és kezdetét veszi egy nyomozás múltbéli életek után. Sorra elevenedik meg a felmenők sorsa, és világossá válik, hogy ez nem csupán holmi múltba kukkolás, hanem annak a felismerésnek a feldolgozása, terápiaja, hogy bárhogy is próbálunk önálló individuumként, bizonyos értelemben különlegesként és egyszerűként tetszelegni magunk előtt, végsősoron azok vagyunk, akik az őseink voltak. Életük megértése saját magunk jobb megismeréséhez vezet, kérdéseinkre a válaszok már

léteznek, és igen, a minták is – legyenek bár jók vagy rosszak – ismétlődnek. De ki lehet-e lépni abból a körből, amelyben a történelem ismétli önmagát? Lehet-e tanulni a már elkövetett hibákból, változtatni a rossz praxisokon?

Grecsó Krisztián hallatlanul élvezetes, bizonyos rétegeiben kimonodottan lírai regényt alkotott. Stílusa kiérlelt, a korábbi anekdotikus jelleg nem veszett ki írásművészetéből, ám az anekdoták sokkal jobban szervesülnek a szövegtestben, e gesztus pedig – a korábbi novelisztikus attitűddel szemben – visszavonhatóan nagyprózai szemléletre vall. Ez a regény maradandó élmény lesz azok számára, akiket Grecsóhoz hasonlóan kényszeres kíváncsiság hajt a múlt és a jelen megismerésére, még inkább az e kettő közötti kapcsolat átélésére.

FALVAI MÁTYÁS

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2011,*
292 oldal, 2990 Ft)

PAUL AUSTER: *Láthatatlan*

Paul Auster nemcsak hazájában, az Egyesült Államokban, hanem Magyarországon is egyértelműen sikeres szerzőnek számít. Regényei rendre megjelennek magyar fordításban, s bár sokak számára mindig is a *New*

York trilógia marad az Auster-regény, nehezen vitatható, hogy fajsúlyos életművel van dolgunk. Auster, többek között Updike-hoz hasonlóan, a kortárs amerikai élet fontos krónikása, a szexuális forradalom és a vietnami háború utáni Amerikáé, aki játszi könnyedséggel szövö egybe a magaskultúrát (lásd például a *Walden*-utalásokat a *Trilógiában*) a kor populáris kultúrájának motívumaival – ez utóbbira talán az *Illúziók könyve* a legjobb példa a maga sajátos, filmszerű elbeszélésmódjával.

Professzionális alkotóról beszélhetünk tehát, e jelző azonban nem kizárólag pozitív felhangokkal bír az irodalom terén. Ha az ember kézbe veszi az épp aktuális Auster-művet, már nagyjából tudja, mire számíthat. Így van ez a 2009-es keletkezésű *Láthatatlan* esetében is; ez nem jelenti azt, hogy szerzőjének ne lennének kisujjában a mesterségbeli fogások, de túlzott izgalmakat, valóban váratlan megoldásokat nem remélhetünk a kötetből. Pedig van itt minden, amit az irodalmilag iskolázottabb értelmező elvárhat: regény a regényben, több elbeszélő, sőt több grammatikai személyben elbeszélte történet, ironikus kikacsintások és szerzői önreflexió. Az olva-

sónak mégis könnyen az az érzése támadhat, hogy a kifinomult irodalmi játék *csak* játék, valahogy nincs igazi tétje az egésznek.

A fiatal költő(aspriáns), Adam Walker egy véletlen találkozást követően egyetemének francia vendégprofesszora, Rudolf Born, valamint annak szeretője, Margot delejes befolyása alá kerül. A különös viszonyok egy másik véletlen esemény vet véget, amelynek során fény derül Born rémisztő kegyetlenségére. A felkavaró történés (egy feltételezett gyilkosság) a katalizátora Walker lelki egyensúlya megbomlásának, ami előbb bizarr szexuális kalandokba sodorja, majd Párizsba hajtja Born nyomában – valamiféle bosszú reményében. Minderről, valamint a párizsi vállalkozás kime-

neteléről Adam önéletrajzi regényéből értesülünk, melyet az események után negyven évvel, 2007-ben juttat el volt évfolyamtársának, az azóta íróvá lett James Freemannek. Az *1967* címet viselő írás azonban Walker halála miatt töredékben marad, így az utolsó mozaikkockákat Freemannek kell összeillesztenie.

Auster képes mindvégig fenttartani azt az illúziót, mintha a mélyben valami nagy titok lappangana, amely egyszer (ha máskor